

תעסוקה לעולים באמצעות לשכות העבודה, 1951

תל אביב, כ"א באדר א' תשי"א – 27.2.1951

השרה ג. מאירסון:

חברים! אני מצטערת שלא אוכל לשבת פה כל זמן המועצה, מפני שאני מוכרחה לעלות מיד ירושלימה.

מועד כינוסה של מועצה זו מזדהה עם הזמן בו נערך הדיון על התקציב לשנה הקרובה. את הצעותינו בקשר לזה כבר הגשנו והננו כבר בתהליך המו"מ עליהן עם משרד האוצר. הן גם תובאנה לוועדת הכספים הדנה על התקציב הרגיל, בעיקר על חלקו של משרד העבודה בתקציב הפיתוח לקראת שנת התקציב החדשה. ברצוני, איפוא, להביא בפניכם קווים אחדים מאלה בהם נקטנו בעיבוד התקציב הזה, וכן להציג לפניכם מהן הבעיות העיקריות (לא אעמוד על כל הבעיות), לקראת שנת התקציב החדשה בשטח התעסוקה.

נדמה לי שיהיה זה נכון אם אגיד, שאם חשבנו בשעתו כי בשנה שעברה טיפלו לשכות העבודה בעולים חדשים, אבל מעתה ישתנה הדבר, הרי אני רוצה להגיד, שבשנה הקרובה עולים חדשים אלה יהיו כל כך חדשים שלעומתם יראה בעיניכם החומר האנושי שהיה בטיפולכם בשנה החולפת, כוותיק ביותר...

כי עובדה היא, שבשנתיים האחרונות היו העולים שהגיעו ללשכה עולים שהיו כבר בארץ זמן מסוים, בכל אופן לא פחות מחודשים מספר. אמנם, הם היו במחנות, אבל גם בהם, הם נשמו כבר קצת את אווירת הארץ. הם נסעו בארץ במקצת, באו במגע עם האנשים כאן, ראו ושמעו (לא תמיד, אמנם, שמעו דברים טובים ולא תמיד בדרך נכונה), אבל היו כבר קצת בתוך הארץ. ברם, על פי מדיניות הקליטה, שכבר החלה בחודשים האחרונים, ושבה תלך הסוכנות היהודית בשנה הקרובה, ושלפי דעתי, היא גם מדיניות נכונה וטובה (ועל זה אין, נדמה לי, חילוקי דעות), הרי העולה שגיע עכשיו ללשכת העבודה, יגיע כמעט ישר מהאניה. זה, נדמה לי, מחייב עוד יותר להכנה בכל השטחים לקראת הדבר הזה: בהכנת תכניות עבודה, בהכנה מצד אנשי הלשכות לקבלת עולה כזה, ולהתאים לשם כך את המנגנון, את הסדרים, וכל הכרוך בעניין חלוקת עבודה ודאגה לתעסוקה.

אנו עומדים בפני בעיות קשות. משה הזכיר זאת דרך אגב, בדברו מתוך אספקט מצומצם של צורכי הלשכה, ואמר שאיננו מקבל, למשל, שבניין בתים ללשכות העבודה איננו בסולם העדיפויות, באחד המקומות הראשונים, הוא דיבר על "כמה מאות טונות מלט". אני חושבת, משה, שאתה מקטין את הכמות הנחוצה לך. אתה מדבר על עשרה מקומות בהם צריך יהיה להקים בניינים ללשכות העבודה, והנך מדבר רק על כמה מאות טונות מלט. תעשה חשבון מדויק ותגיע לכמות הרבה יותר גדולה. (מ. ביתן: 700 טון במשך שנה!) טוב, אבל לא נתווכח על זה. אילו הייתם אתם המועצה לחלוקת המלט, הייתי מוכנה מיד להניח לפניכם על השולחן, רשימה ארוכה למדי של זקוקים למלט, ותקבעו אתם את סולם העדיפויות: מרפאה או לשכת עבודה, בית חולים או לשכת עבודה, רצפות בצריפי האלומיניום במעברות או לשכות עבודה. (א. בילצקי: אנו נחליט על הלשכה!), אין לי כל ספק, ש ל א תחליטו כך! כי אם אתה תצטרך להחליט אם משפחת עולים צריכה לגור בצריף של בד או בצריף של אלומיניום בלי רצפה, נוסף על כל הקשיים שיש לנו, להרגיל את כל האנשים החדשים לתנאים היגייניים מינימליים, יכניסו אותי ואותך בצריף בלי רצפה, הרי אנו, עם כל המושגים שיש לנו על תנאים היגייניים, לא נוכל לשמור שהצריף יהיה נקי. אז לא תחליט על הקמת בניין ללשכת העבודה, במקום רצפה בצריפים אלה. ואם תעמוד שאלה

של מרפאה במקום בו אין מרפאה או לשכת עבודה – גם כן לא תחליט על בניין ללשכה. ואני אביא לך עשרה דברים שלא תבכר עליהם את הבניין ללשכת העבודה.

אין פירושו של דבר, שבניין ללשכת עבודה אינו נחוץ. אבל גם בית חולים נחוץ! אילו היה לנו מצב כל כך נוח של אפשרות בחירה בין דברים נחוצים ובלתי נחוצים – כי אז זה היה פתרון אידיאלי. ברם, הקושי הוא כזה שאנו מוכרחים לבחור בין הדברים הנחוצים ביותר, ומהם לוותר על אחדים.

אבל רציתי לדבר על זה, שהמחסור בחומרי בניין, יש לו תוצאות לא רק על כך שלא ייבנה אולי בית ללשכת העבודה באיזה שהוא מקום, אלא יש לו גם תוצאות ישירות בשטח התעסוקה. אנו יודעים באיזו מידה ספג שוק הבניין כוחות עבודה בשנתיים האחרונות, ומפני איזה בעיות חמורות אנו עומדים נוכח סכנה חמורה וריאלית זו של צמצום הענף במימדים כה גדולים.

מקור התעסוקה שלנו היה קשור קשר הדוק מאוד בחומרי בניין. בדברנו לא על בניין בכלל בארץ, אלא על הבנייה הממשלתית שאנו עוסקים בה: שיכון לעולים, עבודות ציבוריות – שאלה היו שני מקורות חשובים מאוד לתעסוקה – הרי על שניהם מרחפת הסכנה של מחסור בחומרי בניין.

אנו משתדלים, לכן, לעבוד בעבודות שאנו מוציאים לפועל לשיכון העולים, לשיטות בניין אחרות, כדי לנצל במידה מרובה יותר את אותם החומרים שאפשר למצוא בארץ. אמנם, גם מלט יש לנו בארץ, אלא שאיננו יכולים עדיין לייצרו בכמויות הדרושות. אבל זאת תהיה טעות אם נחשוב שבמלט בלבד אפשר לבנות. החשבון הוא שעל כל טונה של מלט נחוץ עוד סכום של 100 לירות במטבע זר, לקניית חומרים נוספים בחו"ל – חומרים הדרושים אל טונת המלט. זה, בכלל מצב טוב, כאשר ישנו המלט הנדרש. אבל אם הגענו לכך שגם את המלט אנו מוכרחים להכניס מבחוץ, הרי תבינו בנקל מה זה 100 לירות במטבע זר על כל טונת מלט.

זאת ועוד, עובדה היא, שהמצב כיום בעולם הוא כזה, שגם כאשר ישנו כבר מטבע זר – הנך נתקל בקושי רב להשיג את החומרים הדרושים. באמריקה כבר במשך תקופה ממושכת למדי הפסיקו כל בניין ואין תנועת בניין זולת זו הדרושה לצורכי המלחמה והקשורה בבטחון המדינה. אין שיכון חדש מוקם שם, ואין בניית בתים ציבוריים, גם לא בנייני כנסיות וכו'. יש הפסקה מוחלטת בבניין. והלא שאלת השיכון באמריקה חריפה למדי, גם בלי האלמנט של עלייה, כמו שזה אצלנו. כל זה מוסיף על הקשיים בהשגת חומרי הבניין.

יתכן ונעמוד, איפוא, בפני פרובלימה של הכשרת פועלים לבניין, אשר יעשה בצורה אחרת לגמרי. נצטרך, כנראה, לחזור לבניין באבן במימדים הרבה יותר גדולים ונרצה להכשיר פועלים לכך – דבר שלא עשינוהו בשנתיים האחרונות, באשר באותה תקופה הכשרנו פועלים לבנייה במלט. נוסף על כך נצטרך לעשות עבודת הכשרה בקנה מידה גדול לבניין החדש גם מאבן וגם מחומרים אחרים.

גם בשל המחסור בחומרי בניין ולמרות כל החשיבות שאנו מייחסים לעבודות הציבוריות שאנו מבצעים (ולא תחשדו בנו שאין לנו יחס לסלילת כבישים. יש לנו בהחלט כזה!), אין לנו רצון לעסוק בסלילת כבישים, יותר מכפי שהדבר נחוץ לגופו של העניין בשטחי השיכון החדשים ובכל מקום אחר, אלא יש, לעומת זאת, רצון ונכונות להשקיע כספים אלה, העומדים לרשות המדינה, לצורכי תעסוקה בדברים אחרים, נוספים.

השנה כבר הלכנו בדרך של יצירת ענפי תעסוקה בשטח החקלאי לייצור מזון, דבר הנחוץ לנו בארץ, באשר עד כה הננו מרבים להביא מזונות מבחוץ, ובכמויות גדולות ביותר. לא הכל נוכל לייצר עוד בעצמנו. אבל יש מצרכים שלפי הכרתנו, אנו יכולים לייצר בארץ. נדמה לי, שאנו יכולים במידת מה להגיע לכלל מצב כזה, שלא הכל מוכרח יהיה להיות בגדר של לוכסוס. למשל, בצל, אינו מחוייב להיות בגדר של לוכסוס, ויש לעשות מאמץ שאפשר יהיה לגדלו בארץ בכמויות מספיקות.

ברור שלא המשרד לעבודה הוא שייכנס לפרטי העניינים החקלאיים ומה צריך לגדל ולטפח וכו', אך מתפקידו יהיה גם לחפש אפשרויות וליזום עבודות באמצעות משרדים אחרים ולעזור גם, במידה שנחוצה העזרה, בשטחים שונים על מנת שמשרדים אחרים יעשו יותר לריבוי תעסוקה.

אנו עמדנו השנה במגע עם המשרד לחקלאות ומחדשים מגע זה גם לקראת השנה הקרובה, על מנת להגיע לכלל הגדלה בשטחי הקרקע לגידול ירקות, ואולי גם טבק וגידולים שונים אחרים, לקראת השנה הקרובה. השנה הגענו, נדמה לי, לעיבוד שטח בן 6,000-10,000 ד' של ירקות,

באמצעות ----- אנו מחשיבים פעולה זו מבחינות רבות. אם דובר כאן על הפרובלימה החמורה מאוד של תעסוקה לפועלות ולנשים, הרי אנו רואים בענף עיבוד הירקות דבר טוב בשבילן. אנו גם רוצים שהמגע הראשון של העולה החדש עם העבודה יהיה עם האדמה, עד כמה שהדבר אפשרי, עם השדה. כי מזה אולי גם יגיע לכלל מחשבה ורצון ללכת להתישבות. אנו חושבים בשנה הקרובה להגדיל את השטח הזה במידה ניכרת ביותר ולפזר את הפעולה הזאת על פני מקומות שונים בארץ, בכל מקום בו יש אפשרות להשיג שטח קרקע מתאים, מים להשקאה או ליצור את האפשרויות להשגת המים.

ברצוננו להעמיד מחנות וריכוזים של עולים על יד שטחי ההתיישבות הקיימת והישובים הוותיקים שבהתיישבות וליצור אדמות על יד הכשרת קרקע ולהכניס את העולים החדשים לעבודה זו ואחר כך גם לעיבוד השטחים האלה, קרן הקיימת עושה כבר בשדה זה עבודה גדולה מאוד וחשובה מאוד בהכשרת קרקע, יעור וכדומה, להרחיב את הפעולה הזאת בשיתוף עם כל הגורמים שיש להם מגע כלשהו לאדמה ולשדה ולהרחיב במימדים ניכרים את השטח החקלאי בשנה הבאה וליצור על ידי כך מקור חשוב של תעסוקה גם לנשים וגם לגברים.

גם לאחר כל זאת, נצטרך עוד, בכל זאת, להשקיע לא מעט בעבודות ציבוריות הנעשות באופן ישיר על ידי הממשלה או באופן בלתי ישיר על ידי מתן הלוואות במימדים גדולים, באמצעות המועצות המקומיות, בתוך הערים ובתוך ריכוזי העולים האחרים.

למרות המחסור בחומרי בניין, אנו רואים הכרח להמשיך בעניין השיכון בקנה מידה גדול. ואכן, אין לנו ברירה. כי אילו גם אמרנו: ישוב לא נבנה שיכון קבע, באשר אין לנו חומרי בניין, ונסתפק בשיכון ארעי, הרי לא יהיה בכך משום פתרון. כי גם בניין ארעי פירושו: השקעת מטבע זה. השיכון הארעי מהסוג הפשוט ביותר: אוהל או צריף מבד – אף הוא מחייב השקעת מטבע זה, כי הבד איננו צומח בארץ ואנו צריכים להביאו מחוץ לארץ. אנו נצטרך לחפש דרכים (וישנם כבר חיפושים בכיוון זה), איך לצמצם בשיכון ארעי, ולהשקיע מה שיש לנו אפשרות להשקיע בשיכון קבע, ולחפש דרכים לביצוע שיכון קבע זה. יש הכרח בכך, כי אנו מצוויים להעמיד לרשות העולים בשנה הקרובה אלפי יחידות דיור בכל מיני צורות. ואין מנוס מזה. אנו רואים את העליה המגיעה עכשיו לארץ ומימדיה. הללו לא יקטנו, אלא יגברו וילכו. ודרוש יהיה שיכון עבורם.

כבר אמר משה, שקשה לתכנן מראש תכנון מדויק. אבל עד כמה שניתן לראות עכשיו, אנו רואים שנהיה מחוייבים ליצור תכנית עבודה שתאפשר לנו לספק עבודה ללא פחות מאשר 20,000 איש על ידי עבודות ישירות שאנו נהיה אחראים להן גם בשטח זה של עבודה חקלאית, עבודות ציבוריות, שיכון ועבודות בתוך המועצות המקומיות והעירויות. נוכל לעשות זאת, אם תהיה גמישות בתוך לשכת העבודה, ואם יהיה משטר כזה בה שהעבודה שאפשר לעשותה בעונה ידועה ורק בה יעשו אז ולא לבחור בעבודה אחרת. גם על זה עמד משה, ואני רוצה להגיד משהו על כך ולעמוד על זה ביתר פרטים. אם הגענו, למשל, במשך הקיץ לידי סידור של ביצוע עבודה ידועה בפרדסים, והיינו מוכנים להשקיע בזה סכומים לא קטנים וראינו בזה ברכה, קודם כל, סיפוק בעבודה וראינו גם ברכה בכך שהפועל נכנס לפרדס בקיץ, ממשיך בו אחר כך בעבודת הקטיפ ולאחר זה גם בטיפול, וזה יוצר, שם גם לא כמאה אחוזים, אבל באיזו מידה שהיא אפשרות של קיום מעמד פועלים קבועים פחות או יותר בפרדס, הרי נתקלנו בקשיים עצומים על ידי כך שהלשכות לא סיפקו את מספר הפועלים הדרושים לעבודה זו. זה לא היה הגורם היחיד. אבל אילו היתה הלשכה ערוכה כך והיתה בעלת יכולת לספק פועלים אלה, יכולנו גם ללחוץ על הגורמים האחרים שהם ינצלו את האפשרות הזאת. ראינו בזה גם שיקום פרדסים וגם --- בייצוא אחר כך. והדבר הזה לא נעשה. ולא אחת קרה, שבאותו איזור שאפשר היה לשקם בו את הפרדסים – היה חוסר עבודה והיו גם הפגנות ושערוריות נערכו בלשכה, ולעבודה הזאת לא הלכו, היה גם לחץ עלינו שנבצע באותו הזמן עבודות כבישים.

אני אומרת שזה לא מוצדק. אין לנו אמצעים בלתי מוגבלים לביצוע עבודות ציבוריות. הללו, במידה שהם הכרח לגופו של העניין, לצורכי פיתוח או לצורכי תעבורה בכבישים – יש להחזיקם ברזרבה ולהתחיל בסלילת כבישים, נגיד, רק באותו רגע שאין לנו אפשרות לעבודה אחרת.

לא תמיד נעשה הדבר כך. וגם כאשר הלכנו כבר השנה להפסיק בעבודות ציבוריות, ביחוד בסביבת המושבות, בשעה שהיתה עבודה אחרת – עבודה חקלאית ועבודה בפרדסים – לא תמיד עלה הדבר בידנו. ואני יודעת, שיש הבדל בין שכר יום העבודה בכביש, לבין השכר המשתלם בעד יום עבודה בחקלאות ובפרדס. אבל איננו יכולים לראות את עצמנו במצב כל כך מצויין, שנעשה רק את העבודות המשתלמות באופן חשוב יותר ונזניח את העבודות האחרות. לא נוכל ללכת בדרך

זו. ולכן, נחוצה כאן עבודת הסברה בקנה מידה רחב, כדי שהאיש הפונה ללשכת העבודה יבין זאת. ואנשי לשכת העבודה מוכרחים ליטול תפקיד זה על עצמם.

באמצעות הקרן הקיימת והמשרד לחקלאות, אנו חושבים לעשות השנה בשטח עבודות הכשרת קרקע ויעור הרבה יותר מכפי שנעשה אשתקד. אני יודעת, שיש ביקורת רבה לגבי שכר העבודה המשתלם על ידי הקרן הקיימת בכפרי העבודה. לא אכנס עכשיו בבעיה זו. אגיד רק דבר אחד: בעבודה בהכשרת קרקע, כפי שהיא נעשית על ידי הקרן הקיימת, יש באמת משום שינוי מעשה בראשית. עובדה היא, שלמרות שהארץ הגדולה עומדת עכשיו לרשותנו, אנו נתקלים בקשיים בחיפוש אחר קרקע באותם המקומות שאפשר בהם מיד לגשת לפעולה. וכל דונם של קרקע שהוכשרה, כל פעולה המגלה קרקע נוספת לעיבוד – יש בהם ברכה רבה. וגם איש המתקשר במשך שנים אחדות לעבודה בהכשרת קרקע, ביעור, בגידול ירקות מיד על אותו השטח שהוא במו ידיו יצר אותו – לא צריך להסביר לכם במסיבה זאת איזו ברכה יש בכך.

לפעולת לימוד והקניית המקצוע, נצטרך גם כן לגשת בממדים הרבה יותר נרחבים מכפי שהלכנו בשטח זה אשתקד. אמרתי כבר, שבשטח הבניין נצטרך להיכנס גם לענפי בניין חדשים. אבל לא רק זאת. אני יודעת, שבין העולים אין, בדרך כלל, רצון ללכת להכשרה מקצועית. מצד אחד, יש פועלות עולות וחדשים מחוסרות עבודה; ומצד שני, יש קושי רב להכניס ללימוד מקצוע. בשטח אחד עשינו צעדים ראשונים להכניס מאות בחורות לענף, הסובל מחוסר חמור בכוחות עבודה – בשטח הרפואה. אנו יודעים, שאין כיום מטפלת, אין אחות, אין אחות מעשית, אין מטפלת בזקנים, אין מטפלת בילדים. לא יתכן שכך ימשך המצב. יש ויכוחים בלי סוף בין משרד הבריאות ובין כל מוסד רפואי בארץ על כל אחות. נצטרך, בכל זאת, להגביר את המאמצים, להחזיר להכרתן של עולות חדשות, שאינן צריכות לדרוש רק כפי שהן דורשות מאיתנו עכשיו "גיבט מי א פאבריק", וכי לא רק בית חרושת זהו האידיאל הנשגב ביותר וכי קיימים גם אידיאלים אחרים, שהעבודה באיזה בית חולים או במוסד לילדים, במוסד לזקנים או לנכים – אף היא עבודה משתלמת וטובה, ויש בה קביעות לא פחות מאשר בבית חרושת. עליהן רק להשקיע קצת עבודה בכך. נוסף על כך, הלא התנאים המאפשרים במשך הזמן את לימוד המקצוע – הם לגמרי לא רעים. מכל מקום, נצטרך להגביר את הפעולה הזאת ולהרחיבה גם על פני שטחי עבודה ותעסוקה אחרים.

גם בשאלות תעסוקה אנו נפגשים בפרובלימה הזאת של חוסר יכולת להפעיל עבודות ידועות ומסוימות בשל העדר בעלי מקצוע. זהו דבר שאיננו נוגע לכאורה ללשכת העבודה ושהיא אינה יכולה לעזור בו בהרבה, אבל לו אפשר היה, למשל, ליצור עתה בארץ איזו אווירה (ואינני יודעת איך עושים זאת), שכוחות טכניים יוחדרו קצת של התנדבות ויסקימו ללכת לעבודות אלו ושלא יברחו מעבודות ממשלתיות! כי יש עתה פרוספריטי בשביל בעלי מקצוע והעובדים בעבודות טכניות. על כל מהנדס יש עשרות מפעלים הפונים אליו הביתה להציע לו דברים שאף פעם לא חלם עליהם.

אם הגענו לכך שהמחלקה לעבודות ציבוריות מעסיקה בערך 4,000 איש ליום, הרי מספרם של העובדים הטכניים הדרושים לעבודות התכנון, הנהלת העבודה והשגחה על ביצועה, הוא עצום, ובלי כוח טכני במידה הדרושה אי אפשר לגשת לעבודה. אחת הפרובלימות הגדולות העומדת עכשיו לפנינו היא: לתכנן את העבודות האלו בצורה כזאת שנוכל לקבל על עצמנו את האחריות לביצוען בשנה הקרובה. בשעה שאנחנו עומדים במערכה עם משרד האוצר על הקצבת עשרות מיליונים הלירות, שאנו רואים אותן כחלקנו ההכרחי בתקציב הפיתוח, אנו שואלים את עצמנו לפעמים: אם נשיג את מבוקשנו, בכוח מה נוכל להתגבר על המחסור בכוחות טכניים, וכיצד תתבטא פעולתנו בשטח התכנון, הנהלת העבודה וההשגחה על ביצועה? כי סוף סוף, הלא אי אפשר גם לזרוק את הכסף החוצה רק לשם העסקת אנשים. התרחקנו מאותן השנים בהן עיקר דאגתנו היתה: "במקום סיוע – יעשה האיש מה שיעשה. גם אם אין בזה כל תועלת – יעשה משהו ובלבד שיהא עסוק בעבודה!", יש הכרח עתה שכל לירה שאנו מוציאים לתעסוקה – תביא איתה גם ברכה לפיתוח הארץ, ובלי כוחות טכניים רבים ומסורים – אי אפשר להגיע לכך.

יש עוד עניין אחד, שאנו מקווים כי ימלא בשנה הקרובה תפקיד חשוב מאוד בפיתוח הארץ ובתעסוקה – עניין המים. יש שניים-שלושה מפעלים העומדים על הפרק, שבאחד מהם העבודה תחל בחודשים הקרובים ביותר, ובשני, קצת יותר מאוחר, בסוף הקיץ, והם: עבודות החולה ועבודות הרחבת הקישון.

אני מקבלת בהחלט את הדברים שאמר משה, על כך שנצטרך יחד לעשות איזו פעולה בשביל לפתור את שאלת האנשים שאנו קוראים להם קשה סידור. אבל אם בקטגוריה של קשה סידור, נכלל גם איש שהוא בן 40 (ושרק זה הדבר המפריע לו: שהוא נולד לפני 40 שנה ולא לפני 30 שנה), אזי אני בטוחה שהארץ לא תעמוד בפני זה! לדאבוני, לא רק מוסדות ממשלתיים ומוניציפליים (ואף זה רע למדי), אבל גם מוסדות ציבוריים אחרים, וגם מוסדות פועלים הנהיגו את הדבר הזה. והקשר הוא משונה. היות ועבודה חוק עבודה לעובדים ובה מן הטוב שיש בעולם המבטיח את האיש העובד במוסד זה בכל הדברים הטובים, שאין עיני צרה בהם, חס וחלילה (אדרבה!), אבל בכדי שהמוסד יוכל לעמוד בהענקת כל הדברים הטובים הללו לאיש העובד בו, אסור לקבל עובד שהוא למעלה מגיל 35... והלא באי כוח הארגוניים האלה, שעיבדו את החוקה הזאת, הם יושבים כאן, במועצה זו...

אני אומרת איפוא, שנחוצה פה פעולה מרוכזת לשבירת הדבר הנפסד הזה, שעולה שהגיע לארץ והוא כבר, חס וחלילה בן 38 שנה, יאלץ כבר להיכלל בקטגוריה של קשה סידור, ושניאלץ לחפש בשבילו סידורים אחרים בעבודה. משרד העבודה יעמוד בכל כוחותיו לעזרה הפעולה לשינוי פני הדברים בשטח זה. במידה שיוכנסו עוד שכלולים בחוקת העבודה, צריך יהיה גם לדאוג לכך שהגיל המקסימלי בו יתקבלו אנשים לעבודה יהיה נמוך יותר. כי אם נשאף להישגים סוציאליים עוד יותר טובים לעובדים, אבל על חשבון גיל העובדים שיתקבלו לעבודה, הרי עוד מעט ורק תינוק יוכל להתקבל לעבודה...

זאת אחת הדוגמאות המוכיחות שיש לנו שולחנות שונים לעניינים שונים. אנו מאורגנים מאוד. יש שולחן לידו מדברים על קליטת העלייה וקיבוץ גלויות. ואז (אדרבה!), כל אשר בחונן בפתוס רב יותר וכל היודע עברית יפה, משלב בדבריו יותר מליצות ויש כעין התחרות בביטוי לרצון קליטת העלייה. ואין לי כל ספק, שאם אנו יושבים כולנו על יד אותו השולחן שבו מדובר על קליטת העלייה, על העלייה שצריכה להגיע במספרים בלתי מגובלים וקיבוץ הגלויות בארץ, כל אחד מאיתנו אומר אמת ואין שקר בהרגשתו שיש לעשות זאת. אחר כך אנו קמים ועובדים לשולחן אחר, ועל ידו אנו מדברים על תנאי העבודה במוסד פלוני או אלמוני, וגם בשטח זה אומרים שהדברים דברי אמת והם דורשים תנאים טובים יותר לעובדים (וגם זה מגיע להם!). וזאת גם כן אמת. אבל אין כל גשר בין שתי האמיתות האלו ואיננו רואים כלל כיצד דבר אחד מתנקם בשני.

בלי שינוי בשטח זה לא תהיה כל תקנה לדבר, וכל דיבור שלנו על קליטת העלייה לא יביא לכלל תוצאות חיוביות, בדיבור בלבד עוד לא סודר איש בעבודה. רק אם זה יתורגם לשפת המעשה – יושג הדבר. רק בדיבור ובנאום נלהב ביותר – אי אפשר לסדר איש בעבודה. רק אם נגיע לתבונה האלמנטרית הזאת: שאין דבר מכל מה שאנו עושים בארץ היום, שאינו משפיע השפעה ישירה או בעקיפין על העניין הזה של קיבוץ גלויות וקליטת העלייה – רק אז נגיע לאיזו תוצאות חיוביות. ובנוגע לגיל קבלת האנשים לעבודה, אנו מוכרחים לעשות איזה דבר, והמשרד לעבודה רק ישמח לכך ויעמוד לימין כל אלה שיפעלו בכיוון זה.

אני בכל זאת, מקווה שהחוק בדבר ארגון התעסוקה יובא עוד לדיון בכנסת הזאת. היום מובא למליאת הכנסת החוק על איסור אפיית לילה. ועדת העבודה מבטיחה שתגמור את עיבוד החוק על שעות העבודה. הממשלה דנה עכשיו כבר ותגמור, כנראה מחר, את הדיון בחוק חופשה שנתית, וזה יועבר בשבוע הבא לכנסת, לקריאה ראשונה. כמו כן, נמצא כבר בדיון החוק של ארגון התעסוקה. אולי איננו נחוץ כל כך, אבל עם הגדלת מימדי העלייה, נמצא שהוא נחוץ. בכל אופן, יתכן שזה ישחרר קצת מרץ וזמן לדברים אחרים. והלא אין לנו עודף של אנשים ועודף של זמן ומרץ.

אני רוצה לעמוד עוד על נקודה אחת, שנדמה לי שאנו מחוייבים לפתור אותה. משרד העבודה לא יוכל לפתור אותה בלעדית. אמנם, כבר אמרתי בכנסת, שאם יהיה הכרח, נעשה גם זאת. אבל אינני רואה הכרח בכך. אני רואה, שאחד הסעיפים לסיכום של מועצתכם, הוא עניין לשכת העבודה לפועלים הערבים, ואני רוצה שלאחר שתקבלו לגבי החלטה – שניגש לביצוע הדבר. אני יודעת שמצב התעסוקה בסקטור הפועלים הערבים הוא לגמרי לא רע. אבל גם כאשר הוא טוב, אין לנו בטחון בחלוקה צודקת של העבודה לדורשיה, ואין גם כל הצדקה לקיים לשכת עבודה וחלוקה מאורגנת של העבודה רק בסקטור של הפועל העברי ולא בסקטור של הפועל הערבי.

אשר למשרד העבודה – אנו רוצים ומוכנים לפתור את השאלה הזאת בכל היקפה, וכאשר יוכנס החוק של ארגון התעסוקה, אנו רוצים שזה יכלול את כל הפועלים בארץ לרבות הפועלים

הערבים, ואיננו רוצים לעשות זאת אחרת. ואם תהיה נכונות מצידכם, מיד לאחר המועצה הזאת, להתיישב איתנו לדיון מעשי כיצד לפתור את השאלה הזאת, פתרו כולל בכל הארץ – רק אשמח לכך.

מצד משרד העבודה, נהיה מוכנים להגיש את כל העזרה הנחוצה להדרכה והשתלמות של מנגנון לשכות העבודה. גם אני שייכת לאותם האנשים (ואמרתי זאת, נדמה לי, כבר פעם), אשר, לאחר חזית המלחמה, רואים את החזית החשובה והחמורה ביותר למדינה בשטח העבודה. אתם הנכם, איפוא, האנשים העומדים בחזית הראשונה עם כל הכרוך בכך: עם הטוב והקשה שיש בזה. אני חושבת, שזאת זכות גדולה לכם, ואני גם יודעת עד כמה קשה העמידה הזאת. יש לנו צורך באנשים מסורים ובאנשים המתקדמים תוך כדי פעולה ומשתלמים גם בפרטים הטכניים, אפילו. אנו חיים במאה כזאת, שגם לטכניקה יש בה ערך. אמנם, טכניקה לבד, בלי לב-אינה פועלת שום דבר. אבל לעתים, אם יש רק לב בלי טכניקה – הלב מתפוצץ, ואי אפשר להגיע להישגים הרצויים לנו. אבל בתערובת זו של לב חם, היודע גם לנצל דברים סידוריים וטכניים, ואיך לשמור קצת על הלב, מבלי לפגוע בעניין, יש משום ברכה רבה.

בכל תכנית אשר תבואו ושמתרתה תהיה לאפשר לאנשים העוסקים בחלוקת עבודה בלשכות העבודה להשתלם בעבודתם, לקבל את ההדרכה שהם זקוקים לה, בין אם זו תינתן בפרקי זמן קצרים או ארוכים יותר – הנני מבטיחה לכם שמצד משרד העבודה, תקבלו את כל העזרה הנחוצה לכך. נעשה זאת, כי אנו רואים את עניין לשכות העבודה כדבר יסודי בארץ.

.... המהנדסים אומרים שגם במדינות וארצות אחרות, אם היה צורך לעשות עבודה מעין זו – הרי זו לא היתה נחשבת בתור עבודה של מה בכך. כוונתי לסלילת כביש --- בעיות הנדסיות רציניות וחמורות מתעוררות בקשר לסלילת כביש זה. על כל פנים, בשבילנו הן חמורות מאוד, היות ואין לנו עוד נסיון בעבודה כזאת. כל מהנדס היה חושב לזכות לעצמו, ולכבוד להוציא לפועל עבודה כזאת. יושב פה מר יוספטל, ויחד עמו נדאג לכך שעולים ילכו לעבוד שם. אבל בלי מנהלי עבודה ובלי אנשים שתפקידם יהיה להדריך את העולים האלה בעבודה, לא נוציא את העבודה הזאת אל הפועל, ולא נוכל למשימה שנטלנו על עצמנו.

אמנם, התקציב עוד איננו מאושר, אבל הגשנו כבר הצעת תקציב, והלא כבר למדנו דבר אחד בכל דיני ודברים שלנו בשטח הכספים, שאף פעם לא צריך להתיאש. את הכספים נשיג. עוד לא מתים בארץ אנשים מרעב. אנו מוכרחים לספק, ונספק להם עבודה. ואספקת העבודה מתאפשרת על ידי הקצבת סכומי כסף מתאימים. והכסף מוכרח להינתן! כל מרצנו מושקע בזה שהוא ינתן יותר מוקדם. בדרך כלל, אנו מסתדרים. ואכן, אנו דורשים עכשיו מיליונים רבים של לירות לעבודות ציבוריות, גם לשיקום כבישים ישנים ולסלילת חדשים, ויש תכנית מכובדת למדי בדבר סלילת כבישים גדולים וחשובים, שהכרח בהם לשם פיתוח הארץ, לצורכי הבטחון ולצורכי ההתיישבות בארץ. איך נעשה זאת רק עם עולים חדשים, איך נעשה זאת רק על ידי מהנדס המחוז או עוזר מהנדס המחוז – אין לי כל מושג. אני בטוחה שלא נוכל. ופה אני רוצה לבקש את עזרתכם גם בזה: לכוון כוחות הדרכה וכוחות הנהלת עבודה למקומות אלה, לפזר לא רק את העולים החדשים בעבודות אלו, כי אם גם את האנשים שבלעדיהם העולים אינם יכולים למצוא עבודה. והניסיון שלי מוכיח לי, שקשה להוציא איש מתל אביב לנגב. אבל אם הצלחנו להוציא לנגב, הרי כאשר פוגשים אותו אחר כך במגדל גד או באשקלון או על יד המכתש או באיזה מקום אחר, והוא רואה ברכה בעבודתו, נדמה לי שאחר כך גם בטרקטור אי אפשר להחזירו לעבודתו השגרתית שהוא עושה בתל אביב. פשוט, אנשי תל אביב שכחו את הטעם של עבודת יצירה במקומות אחרים, בהם מתחילים מבראשית.

אני מוכנה שיחד נעשה כל מיני פעולות חינוכיות, לדוגמה: נוציא אנשים לסיורים שיראו את הדברים האלה, את המפעלים המוקמים, אני חושבת, שאחד ה--- של המדינה הוא בזה, שהאנשים היושבים בתל אביב, רואים את תל אביב, -----כביש ירושלים, וסוף פסוק. --- מה שנעשה במרחק מאות מטרים אחדים מעבר לכביש, כבר אינם רואים ואינם יודעים על כך. אני יודעת שזה לא תפקידכם. אבל אולי אפשר להציע לכם גם זאת.

משה אמר מילים טובות על מנגנון הלשכה. אני מצטרפת אליה בתום לב. אולי, בתור בונוס, פרט לעובדי הלשכה, נערוך שניים-שלושה טיולים (ואנו נעמוד לרשותכם בעניין זה, בעזרה בכל

הסידורים), לצפון ולדרום. תראו תחילה את הדברים בעצמכם. זה בכלל כדאי. בכדי שתוכלו לדבר עם אדם בעל מקצוע או מנהל עבודה ולהשפיע עליו, טוב שתוכלו להגיד שבעצמכם הייתם שם. לפני חצי שנה הייתי באשקלון, וראיתי שם שטח נהדר, אבל בלתי מיושב עדיין. לפני שבוע ביקרתי שם, והמקום יש לו כבר צורה אחרת. בעוד 3-4 חודשים, זה יהיה חלק מיושב. אתם מוכרחים לראות את כל זה. ואני אומרת: תסתדרו כך שקבוצות-קבוצות תצאו לראות את העבודה הזאת, תצאו לראות את כביש סדום, בטרם נסלל הכביש. יש שם מהנדס הממונה על העבודה. הוא יוכל להסביר לכם מה הם הקשיים בהם נתקלת העבודה הזאת. אז תהיו בתוך העניינים.

ולבסוף, אני רוצה להציע, אם תרצו בכך, במסיבה כזאת או בכל מסיבה אחרת, שיבואו אליכם אנשי משרד העבודה, אלה מהם המבינים באמת את הדברים לעומקם, גם לענייני שיכון וגם בשטח העבודות הציבוריות, שיכניסו אתכם לעניינים. זה לא מחייב טירחה מצידם. אני חושבת, שתהיה בכך גם משום שעה של קורת רוח. תראו מה עשו --- בשטח זה בארץ, ומה הן התכניות להבא, שתהנו פעם לא רק מהצרות של דרישה לעבודה, אלא גם מ---של הצרות שלכם: שכאשר מסדרים אנשים לעבודה, מה הם עושים ומה בתכניותינו לעשות להבא.

אנו הולכים לקראת שנה לא קלה. אולי אנשים מבחוץ אינם יכולים כבר להבין זאת. ואכן, בשנה שעברה, בזמן הזה, ידידי משמאל ומימין, וביניהם שלום כהן ומשה ביתן, חזו לנו קשות ושאלו: "איך נעמוד?", עמדנו. אין פירושו של דבר, שאנו צריכים בקלות דעת לגשת לפעולה לקראת השנה הבאה. אנו רואים אותה בדיוק כשם שראינו את השנה החולפת. בעזרתכם, גם בה נעמוד!

משה ביתן: הרשוני להודות לחברה גולדה על השתתפותה בישיבה היום. גם אם אנו, אנשי לשכות העבודה, מופיעים לפניה לפעמים כתובעים ולפעמים כנתבעים, ובכלל העשיה בארץ ובכל מקום היא לא תמיד אידיאלית ויש גם ויכוחים ולפעמים גם ויכוח פורה. הרי אני רוצה להגיד, כי הרגשתו של עובד לשכת העבודה היא, פתרון של כל התפקידים המוטלים על השרים בממשלת ישראל, אנו חשים שהתפקיד של שרת העבודה הוא התפקיד הקרוב ביותר והרגיש ביותר מבחינת אותו הדבר העומד ברומו של עולמנו, והוא קליטת העלייה.

בדיוק כמו שהחברה גולדה מלווה את פעולתנו (ואני חייב לציין שתמיד בבואנו אליה, ושהביאנו לפנינו עניינים, מצאנו אוזן קשבת לדברינו, עד כדי כך שלפעמים הננו מתפלאים על הקלות בה אפשר להגיע לשר --- גם פעולתנו ומשתתף בצרותינו ובדאגותינו, כך גם אנו רואים את פעולתה, מלווים אותה ומשתתפים בדאגותיה בשטח זה.